

بررسی وضعیت وب‌سایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی

امیررضا اصنافی¹،
هما ارشدی،
زهرا پیری،
سارا صفازاده
مریم میرزایی²

تاریخ دریافت: 1392/2/20

تاریخ پذیرش: 1392/5/15

چکیده

هدف: تحقیق حاضر، در نظر دارد به ارزیابی محتوایی و ساختاری وب‌سایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی و رتبه‌بندی این وب‌سایت‌ها بپردازد.

روش پژوهش: پژوهش حاضر به روش پیمایشی و به صورت توصیفی، صورت گرفته است. ابزار پژوهش، سیاهه واری است که پایه اصلی آن، مقاله منصوریان (1390) بوده است که با بررسی متون و انجام اصلاحات لازم در آن، 53 عنصر به صورت نهایی به دست آمده است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل صفحات وب کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی است. داده‌های پژوهش مورد نظر از طریق مراجعه به صفحات وب کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی از اواخر بهمن ماه 1391 تا نیمه اردیبهشت ماه سال 1392 به دست آمده است. ارزیابی وب‌سایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی به صورت مشاهده مستقیم این وب‌سایت‌ها و بر اساس تنظیم سیاهه واری انجام شده است.

یافته‌ها: از مجموع 11 وبگاه کتابخانه دانشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده‌های علوم تربیتی و روانشناسی، حقوق و الهیات در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. از کل 53 عنصر ضروری برای وبگاه‌های کتابخانه‌های مورد بررسی، کتابخانه‌های دانشکده‌های علوم تربیتی و روانشناسی 19، حقوق 14 و الهیات 13 عنصر را در وبگاه‌های خود قرار داده‌اند. این امر نشان می‌دهد که وبگاه‌های مذکور، حداقل عناصر ضروری در یک وبگاه کتابخانه‌ای را مورد استفاده قرار نداده‌اند و نتوانسته‌اند با کاربران خود ارتباط و تعامل ایجاد کنند. از طرفی، یافته‌ها نشان داد از مجموع 4 پژوهشکده موجود در دانشکده شهید بهشتی، وبگاه پژوهشکده خانواده با درج 13 عنصر از 53 عنصر در رتبه اول قرار دارد. هر چند این وبگاه، بین وبگاه‌های سایر پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی شاخص‌ترین است، ولیکن با یک

¹- استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی، a_asnafi@sbu.ac.ir

²- دانشجویان کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

بررسی وضعیت وب سایتهای کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی

وبگاه کارآمد و کاربرد پذیر که بتواند به کاربران خود خدمات ارائه کند فاصله بسیار دارد.

نتیجه گیری: این امر ضروری به نظر می‌رسد که کتابداران و مدیران کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، با بهره‌گیری از نتایج پژوهش حاضر، نسبت به تغییر ساختار وبگاه‌های خود و غنی‌سازی اطلاعاتی آن به لحاظ آموزشی، پژوهشی و خدماتی اقدام نموده و با اصلاح محتوا و ساختار این وبگاه‌ها به ارائه خدمات بهینه و روزآمد به کاربران خود بپردازند. در انتها، پیشنهاد می‌شود در پژوهشی دیگر، دیدگاه کاربران وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی به منظور بررسی میزان کاربردپذیری این وبگاه‌ها مورد ارزیابی و مطالعه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: دانشگاه شهید بهشتی، ارزیابی وب سایت، وب سایت کتابخانه، کتابخانه دانشکده‌ای، کتابخانه پژوهشکده‌ای.

مقدمه

وب سایتهای کتابخانه‌های دانشگاهی نقش مهمی در برقراری ارتباط و ارائه خدمات به کاربران دارند. در سال‌های اخیر که کتابداران درگیر تهیه نقاط دسترسی بیشتر به اطلاعات مورد نیاز کاربران هستند طراحی یک وب سایت مناسب برای کتابخانه، جهت دسترس‌پذیر ساختن منابع اطلاعاتی و خدمات کتابخانه، برای کتابداران همواره یک چالش بوده است. انتظارات کاربران به طور مداوم در حال دگرگونی است. آنها انتظار دارند وب سایت کتابخانه، به منزله دروازه‌ای جهت ورود به کتابخانه عمل کند و ضمن جذاب بودن برای آنها کاربردی باشد.

وبسایت کتابخانه مثل وب سایت هر سازمان دیگری، اولین نقطه برخورد و ارتباط میان کاربران، منابع و خدمات به صورت پیوسته است. آنچه که در تسریع و تسهیل ارائه خدمات به کاربران و تأمین نیازهای اطلاعاتی آنها از اهمیت بیشتری برخوردار است طراحی وب سایت کتابخانه‌ها، بر اساس معیارها، اصول و استانداردهایی است که نیازهای اطلاعاتی کاربران و کسب رضایت آنان در حداقل زمان میسر گردد (shahbazi, noory, 2008, p. 45).

با توجه به اینکه، وبسایت کتابخانه به خصوص کتابخانه‌های دانشگاهی، در حقیقت نمایانگر و بازنمون خدمات و فعالیت‌های کتابخانه محسوب می‌شود پژوهش حاضر قصد دارد بررسی وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای را در دانشگاه شهید بهشتی مورد بررسی قرار دهد. از نتایج این تحقیق می‌توان جهت طراحی و مدیریت اثر گذارتر وب سایتهای کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای این دانشگاه بهره برد.

رضایی شریف آبادی و فرودی (Rezaei Sharif Abadei and Fourodi 2002) در پژوهش خود تحت عنوان ارزیابی صفحات وب کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، نشان

دادند که 40/8 درصد از عوامل اطلاعاتی مورد بررسی توسط این کتابخانه ها رعایت می‌شود.

فرج پهلوی و صابری (Farajpahlou and Saberi, 2008) به بررسی ویژگی‌های ساختاری و محتوایی مطرح در طراحی وب سایت های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از دیدگاه کاربران و متخصصان ایرانی طراح این وب سایت ها پرداختند. نتایج این بررسی نشان داد که از دیدگاه کاربران ایرانی وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، در طراحی این وب سایت ها ویژگی‌های محتوایی از اهمیت و اعتبار بالاتری نسبت به ویژگی‌های ساختاری برخوردارند. همچنین بررسی نظرات متخصصان نیز نشان داد که این گروه در زمینه ویژگی‌های محتوایی بیشتر بر روی ویژگی‌های محتوایی تخصصی تأکید می‌کنند و در زمینه ویژگی‌های ساختاری نیز به ویژگی‌های «کاربرمدار» که زمینه را برای دسترسی کاربران به محتویات و اطلاعات وب سایت فراهم می‌کنند، توجه بیشتری دارند.

حمدی‌پور (Hamdipour, 2005) وب سایت 41 کتابخانه دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور را مورد ارزیابی قرار داد. نتیجه تحقیق وی نشان داد که وب سایت کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور از نظر ارزیابی معیارهای «محتوایی صفحه اصلی» در سطح ضعیف، از نظر ارزیابی معیارهای «جستجو و تحقیق» در سطح خوب و از نظر ارزیابی معیارهای «امکانات کاربران» در سطح متوسط قرار دارند. به طور کلی از معیارهای سه گانه ارزیابی در حدود 46 درصد در وب سایت های کتابخانه های مورد بررسی رعایت شده است. همچنین دانشگاه‌های علوم پزشکی مشهد، علوم پزشکی زنجان، علوم پزشکی ایران، علوم پزشکی اصفهان، علوم پزشکی تبریز و علوم پزشکی شاهد بیشتر از سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی، معیارهای ارزیابی را در طراحی وب سایت کتابخانه‌ها لحاظ نموده اند.

منصوریان (Mansourian, 2011) هفتاد عنصر ضروری در وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی را در قالب یک سیاهه واری معرفی نمود و پیشنهاد کرد برای بررسی وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی از این سیاهه واری استفاده شود.

قیاسی، طهماسبی لیمونی و رضوی (Ghiasi, Tahmasbi Limouni and Razavi, 2012) در مقاله خود با عنوان مقایسه تطبیقی صفحه خانگی وب سایت کتابخانه های ده دانشگاه برتر آسیا و ایران بر اساس ویژگی‌های ساختاری و محتوایی نشان دادند که بین ویژگی‌های ساختاری وب سایت کتابخانه‌های ده دانشگاه برتر ایران و آسیا در هیچ موردی تفاوت معنی دار مشاهده نشد. بین ویژگی‌های محتوایی وب سایت کتابخانه‌های ده دانشگاه برتر ایران و آسیا در سه مورد شامل معرفی برنامه‌های آینده کتابخانه (p=0/02) و وجود خدمات رزرو و امانت به صورت پیوست (p=0/02) تفاوت معنی دار وجود دارد. بین دسته‌بندی محتوایی و ارجاع به منابع

الکترونیکی بین وب سایت کتابخانه‌های دانشگاه‌های برتر ایران و آسیا تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود ندارد.

نوکاریزی و عابدینی (Nowkarizi and Abedini, 2012) کاربردپذیری وب سایت کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری را از دید کاربران آنها مورد ارزیابی قرار دادند. نتایج نشان داد به طور کلی به کارگیری ابعاد کاربردپذیری در وبسایت کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های مورد بررسی، وابسته به 68 درصد) / 3 (معادل 4 / با میانگین نمره 42 « محتوا ». بیش از 60 تا 80) قرار داشت) « خوبی » عتف از دید کاربران در وضعیت 70 درصد) بیشترین نمره را کسب کردند. بین میانگین 3 / (معادل 6 / با میانگین نمره 53 « طراحی رابط کاربر » کمترین و نمره های قضاوت کاربران درباره به کارگیری ابعاد کاربردپذیری با وضعیت مطلوب (80 درصد) تفاوت معناداری وجود کاربران باسابقه استفاده متفاوت از رایانه و « ، « کاربران مقاطع مختلف تحصیلی » داشت. تفاوت معناداری بین قضاوت درباره به‌کارگیری ابعاد کاربردپذیری در، « کاربران با دوره استفاده متفاوت از وب سایت کتابخانه مرکزی » و « اینترنت کاربران » و « کاربران زن و مرد » وبسایت کتابخانه های مرکزی دانشگاه‌های وابسته به عتف مشاهده شد. اما، بین قضاوت تفاوتی معناداری وجود نداشت.

محمد اسماعیل و ناصحی اسکویی (Mohammad Esmaeil and Nasehi Kouhi, 2012) در پژوهشی به ارزیابی کاربرد پذیری وبگاه نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور پرداختند. یافته‌های تحقیق آنها نشان داد که در وب سایت نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نیمی از استناداردها یعنی 346 امتیاز از 663 امتیاز وب سایت شاخص رعایت شده است.

راوارد (Raward, 2001) در مقاله خود اصولی را درباره طراحی وب سایت کتابخانه های دانشگاهی، مطرح نمود. وی یک سیاهه واری را جهت این امر، ارائه کرد. بر اساس این سیاهه واری، کتابخانه های دانشگاهی می توانند نسبت به طراحی رابط کاربری مناسب برای کاربران خود اقدام نمایند.

در رابطه با خصوصیات ظاهری وب سایتها، محمد اسماعیل و کاظمی کوهبنانی (Mohammad Esmaeil & Kazemi Kouhban, 2010) به نقل از کلاید (Clyde, 1996) بیان می کنند که کتابداران در صورتی که می‌خواهند وب سایت مناسبی را برای کتابخانه خود طراحی کنند، باید وب سایت‌های سایر سازمان‌های مشابه را مورد بررسی قرار دهند و عناصری را که موجب جذب کاربر به وب سایت می شود شناسایی نموده و مورد استفاده قرار دهند.

کومار (Kumar, 2007) در مقاله خود اشاره می‌کند که کتابخانه‌ها می توانند برای طراحی وب سایت‌های خود از نظام‌های مدیریت محتوا در جهت مدیریت و سازماندهی محتوای وب سایت بهره بگیرند. با استفاده از نظام‌های مدیریت محتوا، حرفه‌مندان کتابخانه قادر هستند محتوای وب

سایت خود را سریعتر از گذشته، ایجاد و روزآمد سازند. وی بر این عقیده است که با استفاده از نرم افزارهای دسترسی آزاد و نظام‌های مدیریت محتوا، می‌توان وب سایت‌های کتابخانه‌ای مناسبی را برای استفاده کاربران ایجاد نمود.

وی فانگ³ (Wei Fang, 2007) در پژوهش خود، از گوگل تحلیل گر برای بهبود محتوا و طراحی وب سایت کتابخانه روتگرز استفاده کرده است. وی بیان می‌دارد که آنها در کتابخانه خود از این ابزار، جهت رصد کردن رفتار اطلاع‌یابی بازدیدکنندگان و کشف انگیزه‌های اطلاع‌یابی آنها استفاده می‌کردند. آنها بر اساس میزان شکست یا موفقیت کاربران در بازیابی اطلاعات، نسبت به بهبود عملکرد وب سایت و روزآمد سازی وب سایت خود اقدام کردند.

جو، لین و لو⁴ (Joo, Lin & Lu, 2011) در مقاله خود بر اساس تحلیل متون و بررسی نظرات متخصصان، مدلی را برای ارزیابی قابلیت استفاده وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ارائه کرده بودند. آنها 18 مورد را جهت سنجش قابلیت استفاده، اثربخشی، بهره‌وری و قابلیت یادگیری برای وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی معرفی نمودند. بررسی‌ها نشان داد که این معیارها برای ارزیابی وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی، قابلیت استفاده را دارند.

با توجه به نقش اساسی که وب سایت کتابخانه در ارتباط با کاربران ایفا می‌کند و در واقع، نقطه آغازین ارتباط مجازی کتابخانه با کاربران، وب سایت کتابخانه محسوب می‌شود، تحقیق حاضر، در نظر دارد به ارزیابی محتوایی و ساختاری وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی و رتبه‌بندی این وب سایت‌ها بپردازد.

بر اساس هدف ذکر شده، پژوهش حاضر در نظر دارد به سؤالات زیر پاسخ دهد:

1. وضعیت وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، به لحاظ عناصر ضروری برای معرفی کتابخانه چگونه است؟
2. وضعیت وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، از جنبه عناصر ضروری در ایفای نقش ارتباطی کتابخانه چگونه است؟
3. وضعیت وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، از منظر عناصر ضروری در وبگاه از نظر دسترسی به منابع موجود در کتابخانه چگونه است؟
4. وضعیت وبسایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، از منظر عناصر ضروری در وبگاه برای دسترسی به منابع مرتبط خارج از کتابخانه چگونه است؟

³. Wei Fang

⁴. Joo, Lin & Lu

5. وضعیت وبسایتهای کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه شهید بهشتی، از منظر عناصر مرتبط با کاربرپذیری چگونه است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش پیمایشی و به صورت توصیفی، صورت گرفته است. ابزار پژوهش، سیاهه واری است که پایه اصلی آن، مقاله منصوریان (Mansourian, 2011) بود که با بررسی متون و انجام اصلاحات لازم در آن، 53 عنصر به صورت نهایی به دست آمده است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل صفحات وب کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی است. داده‌های پژوهش مورد نظر از طریق مراجعه به صفحات وب کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی از اواخر بهمن ماه 1391 تا نیمه اردیبهشت ماه سال 1392 به دست آمده است. از مجموع 15 دانشکده، 3 مورد و از مجموع 5 پژوهشکده، یک مورد فاقد وب سایت برای کتابخانه خود بودند. دانشکده‌های مهندسی هسته‌ای، مهندسی برق و علوم کامپیوتر، و مهندسی انرژی و فناوری‌های نوین و پژوهشکده اعجاز قرآن فاقد صفحات وب برای کتابخانه‌های خود هستند. ارزیابی وب سایتهای کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی به صورت مشاهده مستقیم این وب سایت‌ها و بر اساس تنظیم سیاهه واری انجام شده است. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار اکسل استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

جدول 1 عناصر ضروری برای معرفی کتابخانه در وبگاه آن را نشان می‌دهد. این عناصر 9 گانه عبارتند از: معرفی مختصر و تاریخچه، وجود تصویر کتابخانه، چارت سازمانی و بیانیه رسالت، معرفی جامعه استفاده کننده، قوانین و مقررات، ساعات کار، مشخصات خاص کتابخانه، معرفی خدمات کتابخانه و معرفی بخش‌های کتابخانه. آن گونه که از جدول 1 بر می‌آید در این قسمت، کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری، در وبگاه خود نسبت به درج مختصر و تاریخچه کتابخانه، درج تصویر کتابخانه، معرفی جامعه استفاده کننده، قوانین و مقررات، ساعات کار و معرفی خدمات کتابخانه اقدام نموده است. پس از آن کتابخانه دانشکده الهیات، با درج معرفی مختصر و تاریخچه، وجود تصویر کتابخانه، مشخصات خاص کتابخانه، معرفی خدمات کتابخانه و معرفی بخش‌های کتابخانه رتبه بعدی را به خود اختصاص داده است. کتابخانه‌های دانشکده‌های علوم تربیتی و روانشناسی و معماری و شهرسازی با درج چهار مقوله از مجموع 9 مقاله، بیشترین رتبه را پس از کتابخانه‌های مذکور به خود اختصاص داده اند.

جدول 1. عناصر ضروری برای معرفی کتابخانه در وبگاه آن

نام دانشکده	معرفی مختصر و تاریخچه	وجود تصویر کتابخانه	چارت سازمانی و بیانیه رسالت	معرفی جامعه استفاده‌کننده	قوانین و مقررات	ساعات کار	مشخصات خاص کتابخانه	معرفی خدمات کتابخانه	معرفی بخشهای کتابخانه
علوم تربیتی و روانشناسی	√	✓	-	✓	-	-	-	✓	-
ادبیات و علوم انسانی	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
الهیات	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓
حقوق	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-
علوم زمین	-	√	-	-	-	√	-	-	√
معماری و شهرسازی	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	-
علوم ریاضی	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-
دانشکده مدیریت و حسابداری	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-
علوم	√	-	-	-	-	-	-	-	-

بررسی وضعیت وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی

-	-	-	-	-	-	-	√	√	پژوهشکده لیزر و پلاسما
-	-	-	-	-	-	-	-	√	پژوهشکده گیاهان و مواد دارویی
-	-	-	√	-	√	-	-	√	پژوهشکده خانواده

جدول 2، عناصر ضروری در ایفای نقش ارتباطی وبگاه کتابخانه را نشان می‌دهد. این عناصر عبارتند از: نشانی پستی کتابخانه، شماره تلفن و دورنما، نشانی پست الکترونیکی، نقشه منطقه یا نقشه گوگل، امکانات خاص ارتباطات دوربرد، اخبار و تازه های کتابخانه، میز مرجع الکترونیکی، سؤالات متداول کاربران و امکان دریافت نظرات کاربران. در این قسمت، کتابخانه دانشکده حقوق با درج چهار عنصر نشانی پستی کتابخانه، شماره تلفن و دورنما، نشانی پست الکترونیکی و اخبار و تازه‌های کتابخانه، بیشترین فراوانی استفاده از این عناصر را در ایفای نقش ارتباطی وبگاه خود در اختیار دارد. از میان کتابخانه‌های ذکر شده در جدول 2، تنها کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، نشانی خود را در نقشه گوگل برای راهنمایی بهتر کاربران ثبت کرده است.

جدول 2. عناصر ضروری در ایفای نقش ارتباطی وبگاه کتابخانه

نام دانشکده	نشانی پستی کتابخانه	شماره تلفن و دورنما	نشانی پست الکترونیک	نقشه منطقه یا نقشه گوگل	امکانات خاص ارتباطات دوربرد	اخبار و تازه های کتابخانه	میز مرجع الکترونیکی	سؤالات متداول کاربران	امکان دریافت نظرات کاربران
علوم تربیتی و روانشناسی	-	√	-	√	-	-	-	-	-
حقوق	√	√	√	-	-	√	-	-	-
علوم زمین	-	-	√	-	-	√	-	-	-
معماری و شهرسازی	-	√	-	-	-	-	-	-	-
دانشکده مدیریت و حسابداری	-	√	-	-	-	-	-	-	-
پژوهشکده لیزر و پلاسما	-	-	√	-	-	-	-	-	-
علوم محیطی	-	-	√	-	-	-	-	-	-
پژوهشکده گیاهان و	-	-	√	-	-	-	-	-	-

									مواد دارویی
-	-	-	-	-	-	√	√	-	پژوهشکده خانواده

داده‌های موجود در جدول 3، عناصر ضروری در وبگاه از نظر دسترسی به منابع موجود در کتابخانه را نشان می‌دهد. دقت در جدول 3 نمایان می‌سازد که کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، با ایجاد پیوند به مجلات الکترونیکی اشتراکی، منابع مرجع، پایان نامه‌ها، مجلات الکترونیکی اشتراکی، مواد دیداری و شنیداری، و وب سایت‌های مرتبط بیشترین عناصر ضروری در این بخش را در وبگاه خود مورد استفاده قرار داده است. وبگاه کتابخانه دانشکده الهیات با استفاده از سه عنصر یعنی پیوند به مجلات الکترونیکی اشتراکی، وب سایت‌های مرتبط و وجود کادر جستجو در داخل وب سایت، در رتبه بعدی قرار دارد. اطلاعات موجود در جدول 3 نمایان می‌سازد که در وب سایت کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، نسبت به ایجاد نقاط دسترسی به منابع موجود در کتابخانه، توجه بیشتری شده است.

جدول 3- عناصر ضروری در وبگاه از نظر دسترسی به منابع موجود در کتابخانه

نام دانشکده	دسترسی به فهرست پیوسته	پیوند به کتابخانه مرکزی دانشگاه	پیوند به مجلات الکترونیک اشتراکی	پیوند به منابع رایج مرجع	پیوند به پایگاه‌ها	پیوند به مجلات الکترونیک رایگان	پیوند به مواد دیداری و شنیداری	پیوند به سایر وب سایت‌های مرتبط	وجود کادر جستجو در داخل وب سایت
علوم تربیتی و روانشناسی	-	-	√	√	√	√	√	√	-
ادبیات و علوم انسانی	-	-	-	-	-	-	-	-	√
الهیات	-	-	√	-	-	-	-	√	√
حقوق	-	-	-	-	√	-	-	-	√
علوم زمین	-	-	-	-	-	-	-	-	√
معماری و شهرسازی	-	-	-	-	-	-	-	-	√
علوم ریاضی	-	-	-	-	-	-	-	-	√
دانشکده مدیریت و حسابداری	-	-	-	-	√	-	-	-	√
پژوهشکده لیزر و	-	√	-	-	-	-	-	-	√

بررسی وضعیت وب سایتهای کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی

									پلاσμα
√	-	-	-	-	-	-	-	-	علوم محیطی
√	-	-	-	-	-	-	-	-	پژوهشکده گیاهان و مواد دارویی
√	-	-	-	√	-	-	-	-	پژوهشکده خانواده

از جدول 4 چنین بر می آید که تنها در وبگاه کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی برخی عناصر ضروری در وبگاه جهت دسترسی به منابع مرتبط خارج از کتابخانه یعنی پیوند به کتابهای الکترونیکی و منابع دسترسی آزاد درج شده اند و بقیه وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای از این عناصر استفاده نکرده‌اند.

جدول 4- عناصر ضروری در وبگاه برای دسترسی به منابع مرتبط خارج از کتابخانه

نام دانشکده	پیوند به کتابخانه‌های مشابه	پیوند به راهنمای موضوعی	پیوند به منابع دسترسی آزاد	پیوند با کتابهای الکترونیکی	پیوند به موتورهای کاوش	پیوند به راهنمای موضوعی	پیوند به مراکز پژوهشی
علوم تربیتی و روانشناسی	-	-	✓	✓	-	-	-

در جدول 5، گزینه‌ای از عناصر مرتبط با کاربرپذیری در وبگاه کتابخانه مشاهده می‌شود. بررسی‌ها نشان داد که اکثر کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای اکثر این عناصر را در وبگاه خود جای داده‌اند. جدول 5 نشان می‌دهد که هیچ کدام از کتابخانه‌های مورد بررسی، خدمات آگاهی‌رسانی جاری، و ذکر تاریخ آخرین ویرایش را در وبگاه خود درج نکرده‌اند. تنها در وبگاه کتابخانه‌های دانشکده‌های علوم و علوم زیستی نقشه سایت ذکر شده است. وجود نقشه سایت به عنوان ابزار راهنمایی کاربر در جهت دسترسی سریع و آسان به بخش‌های مورد نظر، ضروری است. بررسی‌ها نشان داد که اکثر وبگاه‌های مورد بررسی از قلم قابل خواندن برای همه نظام‌های رایانه‌ای استفاده کرده‌اند، و با انواع مرورگرهای وب سازگاری دارند.

جدول 5- گزینه‌ای از عناصر مرتبط با کاربرپذیری در وبگاه کتابخانه

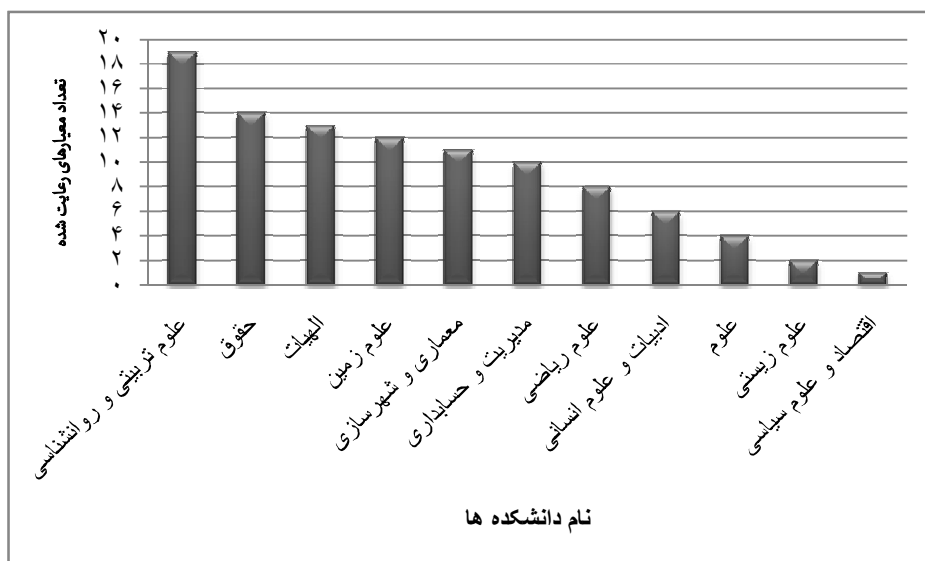
نام دانشکده	خدمات آگاهی‌رسانی جاری	ذکر تاریخ آخرین ویرایش	یکدستی از قلم متن	سازگاری با انواع مرورگرها	سهولت گردش در سایت	اطمینان از پایداری در پیوندها	دارا بودن نقشه سایت	قابلیت چاپی وبگاه	نمایش یکسان با تغییر در وضوح نمایشگر
علوم تربیتی و روانشناسی	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
ادبیات و علوم انسانی	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
الهیات	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
حقوق	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
علوم زمین	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
معماری و شهرسازی	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
علوم ریاضی	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
دانشکده مدیریت و	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓

بررسی وضعیت وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی

									حسابداری
-	-	√	-	-	√	-	-	-	علوم زیستی
-	-	-	-	-	√	-	-	-	اقتصاد و علوم سیاسی
-	-	√	-	-	√	√	-	-	علوم
√	√	-	√	√	√	√	-	-	پژوهشکده لیزر و پلاسما
√	√	-	√	√	√	√	-	-	علوم محیطی
√	√	-	√	√	√	√	-	-	پژوهشکده گیاهان و دارویی
√	√	-	√	√	√	√	-	-	پژوهشکده خانواده

دقت در نمودار 1 نشان می‌دهد که از مجموع 11 وبگاه کتابخانه دانشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده‌های علوم تربیتی و روانشناسی، حقوق و الهیات در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. از کل 53 عنصر ضروری برای وبگاه‌های کتابخانه‌های مورد بررسی، کتابخانه‌های دانشکده‌های علوم تربیتی و روانشناسی 19، حقوق 14 و الهیات 13 عنصر را در وبگاه‌های خود قرار داده‌اند. این امر نشان می‌دهد که وبگاه‌های مذکور، حداقل عناصر ضروری در یک وبگاه کتابخانه‌ای را مورد استفاده قرار نداده‌اند و نتوانسته‌اند با کاربران خود ارتباط و تعامل ایجاد کنند.

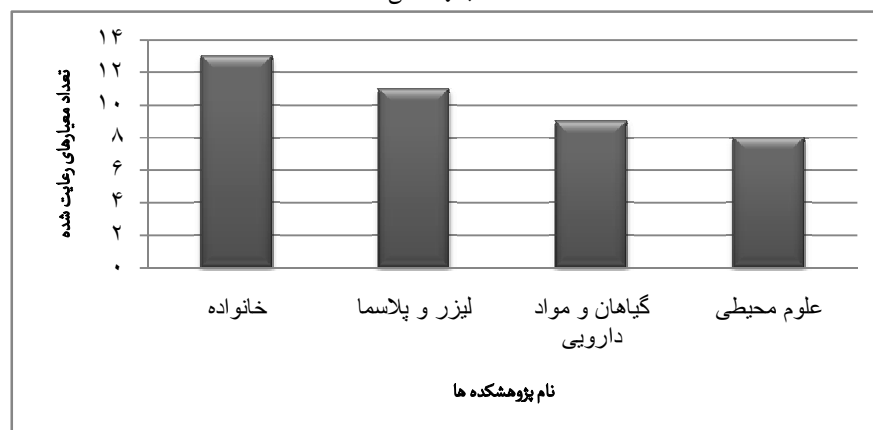
نمودار 1- رتبه بندی وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه شهید بهشتی

از طرفی، نمودار 2 نشان می‌دهد که از مجموع 4 پژوهشکده موجود در دانشکده شهید بهشتی، وبگاه پژوهشکده خانواده با درج 13 عنصر از 53 عنصر در در رتبه اول قرار دارد. هر چند این وبگاه، بین وبگاه‌های سایر پژوهشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی شاخص‌ترین است، ولیکن با یک وبگاه کارآمد و کاربرپذیر که بتواند به کاربران خود خدمات ارائه کند فاصله بسیار دارد.

بررسی وضعیت وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی

نمودار 2- رتبه بندی وبگاه‌های کتابخانه‌های پژوهشکده‌ای دانشگاه شهید بهشتی

از سوی دیگر، بررسی‌های جانبی در وبگاه www.Checkpagerank.net جهت محاسبه پیج رنک⁵ یا رتبه صفحه این وبگاه‌ها در گوگل، نشان داد تمامی وبگاه‌های مورد بررسی دارای رتبه 6 از 10 هستند که از نظر رتبه‌ای، ضعیف گزارش می‌شود. همچنین مطالعات نشان داد که این وبگاه‌ها در راهنماهای عمومی مهم نظیر یاهو، ثبت نشده‌اند. یکسان بودن رتبه صفحه برای همه وبگاه‌های مطالعه شده را می‌توان چنین توجیه کرد که چون وبگاه‌های کتابخانه‌های بررسی شده، در حقیقت صفحه وب منفرد با قابلیت روزآمدسازی هستند و نه وب سایت، رتبه یکسان و نسبتاً بالا و هرچند ضعیف را از دامنه دانشگاه دریافت کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

در عصر حاضر، ابزارها و شیوه‌های ارتباط کتابخانه‌ها با کاربران افزایش یافته است. پال⁶ (Poll, 2005) بیان می‌دارد که در یک وب سایت کتابخانه‌ای همه اطلاعات باید روزآمد باشد، ساختار مناسب داشته باشد، برای گروه‌های مختلف کاربری حق انتخاب داشته باشد، بیشترین میزان مفهوم اطلاعات را در کمترین و جامع‌ترین حجم ارائه نماید. کینگ هوا⁷ (Qing-Hua, 2007) معتقد است که وب سایت کتابخانه، دریچه‌ای به سوی یک کتابخانه پیشرفته به منظور نشان دادن خدمات آن است. بنابراین، ارزیابی آن جهت بهبود کیفیت محتوا و ساختار ضروری به نظر می‌رسد. یک وب سایت کتابخانه‌ای در صورتی می‌تواند مؤثر و کارآمد باشد که کاربران به آن توجه داشته باشند و این توجه، ناشی از ارائه خدمات مناسب، روزآمد و کاربردی از طریق وب سایت کتابخانه خواهد بود. همان

⁵. Page Rank

⁶. Poll

⁷. Qing-Hua

طور که اینترنت تبدیل به یک منبع عمده اطلاعات، وب سایت های کتابخانه ها نیز انتخاب شده اغلب برای به دست آوردن منابع علمی و آموزشی در دانشگاه ها (Lin, Han & Joo, 2008). وب سایت کتابخانه، نقش گسترش و تقویت کتابخانه‌های سنتی فیزیکی، و ارائه انواع خدمات کتابخانه را برعهده دارند. توسعه وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی، فرایندی ایستا نیست. باید توجه داشت که نیاز کاربران مرتب در حال تحول است و وب سایت کتابخانه نیز باید خود را با این تحولات هم‌راستا سازد. ضرورت دارد که طراحان این وب سایت‌ها، توجه بیشتری به عناصر کاربردی و ضروری در وبگاه کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای داشته باشند. به نظر می‌رسد این وبگاه‌ها دارای نشانی مشخصی که مرتبط با کتابخانه باشد نیستند. اکثر آنها با اول نام دانشکده آغاز می‌شوند. مواردی که در وب سایت کتابخانه‌ها بهتر است وجود داشته باشد: پیوند به کتابخانه در قسمت‌های پراکنده قرار دارد. مثلاً دانشکده ادبیات و علوم انسانی و علوم تربیتی و روانشناسی در بخش امکانات دانشکده مدیریت و حسابداری در بخش مستقل قرار دارد. بهتر است در این زمینه یک‌دستی صورت گیرد و وبگاه کتابخانه در بخش مستقل، قرار نگیرد بهتر است. چون امکان مراجعه به وب سایت کتابخانه کمتر می‌شود.

همان گونه که رضایی شریف‌آبادی و فرودی (Rezaei Sharif Abadei & Foroodi, 2002, P.14) بیان داشته‌اند طراحی و ساختار وب سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بیشتر سلیقه‌ای است و طراحی آنها کمتر بر اساس معیارهای استاندارد و عناصر ضروری برای یک وب سایت کتابخانه دانشگاهی انجام شده است. باید در نظر داشت که صفحات وب کتابخانه‌ها از نظر تنوع و ذوق طراحی، مشابه نیستند، ولی در مجموع باید از چهارچوب خاص اطلاعاتی متناسب با گروه مخاطب تبعیت کنند. طراحان و مدیران این وبگاه‌ها باید در تلاش باشند تا به صورت مستمر، خدمات جدید و روزآمد را در وبگاه خود ارائه نمایند که بتواند نیازهای اطلاعاتی دانشجویان، کارکنان و اساتید دانشگاه را تأمین نموده و موجب رضایت مندی آنها از خدمات وبگاه شود. هر چه وبگاه کتابخانه‌ها پویاتر و در برگیرنده اطلاعات غنی و مورد نیاز کاربران باشد، انگیزه، میل و رغبت کاربران جهت مراجعات مکرر به این وبگاه‌ها افزایش می‌یابد و سبب می‌شود اهداف آموزشی و پژوهشی دانشگاه نیز تحقق یابد. به این ترتیب، این امر ضروری به نظر می‌رسد که کتابداران و مدیران کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای در دانشگاه شهید بهشتی، با بهره‌گیری از نتایج پژوهش حاضر، نسبت به تغییر ساختار وبگاه‌های خود و غنی‌سازی اطلاعاتی آن به لحاظ آموزشی، پژوهشی و خدماتی اقدام نموده و با اصلاح محتوا و ساختار این وبگاه‌ها به ارائه خدمات بهینه و روزآمد به کاربران خود بپردازند. در نهایت، پیشنهاد می‌شود در پژوهشی دیگر، دیدگاه کاربران وبگاه‌های

کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشکده‌ای دانشگاه شهید بهشتی به منظور بررسی میزان کاربردپذیری این وبگاه‌ها مورد ارزیابی و مطالعه قرار گیرد.

منابع

- Clyde, L. A. (1996). The library as information provider: the home page. *Electronic Library*, 14(6), 549-558.
- Farajpahlou, A. & Saberi, M. (2008). A survey on structural and content features in designing Iran academic libraries websites from clients and Iranian specialists' designers of these websites. *Research on Information Science & Public Libraries*. (55). Winter: 107-126.
- Ghiasi, M.; Tahmasbi Limouni, S. & Razavi, Ali Asghar (2012). Comparative study of home pages in university libraries web sites in Asia and Iran: Top ten Universities based on structural and content analysis. *Quarterly Journal of Epistomology*. 5(17).Summer:39-52.
- Hamdipour, A. (2011). Assessment Study of Library Website of Iranian Universities of Medical Sciences and Suggestions for Improvement. *Health Information Management*; 8(2): 176-188.
- Joo, Soohyung, Lin, Suyun & Lu, Kun (2011). A Usability Evaluation Model for Academic Library Websites: Efficiency, Effectiveness and Learnability. *Journal of Library and Information Studies*. 9:2 .December.pp:26-11.
- Kumar, V(2007). *Creating Library Website Using Open Source Content Management System*. In EMPI Digital Library Conference 2007, New Delhi (India), March. [Conference Paper]. Available in: <http://eprints.rclis.org/15230/>. Accessed: 16 July 2013.
- Mansourian, Y. (2011). 70 essential elements in website of academic libraries. *Ketabe Mahe Kolliyat*. 8.Mordad: 58-63.
- Mohammad Esmail, S. & Kazemi Kouhbani, S.(2010). Comparative evaluation of I.R.Iran National libraries usability and its neighbors. *Studies in Library & Information Science*. Spring & Summer. 3(5):. 109-140.
- Mohammad Esmail, S. & Nasehi Oskoe, M.(2012). Evaluation of Iran public library website usability. :176-189. In: Web information resources management. Edited by: Gholamali Montazer & Farzaneh Shadanpour. Tehran: National Library and Archive of I.R.Iran.
- Nowkarizi, M., Abedini, T. (2012). Usability assessment of central libraries website dependent to Ministry of Sciences, Research and Techology from clients view. Second year. *Library and Information Research Journal*. No.1.Spring & Summer.:153-174.

23

- Poll, R. (2005), *Assessing the quality of library websites*, World Library and Information Congress: 71st IFLA General Conference and Council, Oslo, Norway, 14-18 August 2005, Available in: <http://www.ulb.uni-muenster.de/bibliothek/projekte/outcome.html#presentation> Accessed: 16 July 2013.
- Qing-hua, P. A. N. G. (2007). Research on comprehensive evaluation method for library website [J]. *Computer Engineering and Design*, 8, pp: 1852-1854.
- Raward, R. (2001). Academic library website design principles: development of a checklist. *Australian Academic and Research Libraries*, 32(236), pp: 123-1.
- Rezaei Sharif Abadei Saeid, Foroodi Nouhsin (2002). Evaluation of academic library websites. *Faslname-Ketab*; 13(4): 12-9.
- Shahbazi, Rahmin & Nouri, Babak (2012). *Design & manamement of libraries and information centers websites*. Tehran: Ketabdar.
- Wei Fang (2007). *Using Google Analytics for Improving Library Website Content and Design: A Case Study* . Available in: <http://works.bepress.com/wfang/1> Accessed: 16 July 2013.

